

Escharen.

Schrijven aan den burgemeester van Escharen dd. 5 Februari 1896 A n n 1ste Afdeling, 2^d Bureau, in zake eene klacht tegen het bestuur dier gemeente ingebracht door Karier Walter te Gpave.

Den 13^{den} Augustus 1897 bezocht ik deze gemeente; ik reed van Cuyk over Gassel naar Escharen; van daar naar Telp, vervolgens naar Gpave en eindelijk naar Nijmegen. Op de grenzen van Gassel en Escharen vond ik eene eeuwaakt van ± 30 paarden, onder commando van den wethouder Peeters. - Zij begeleidden mij naar het Raadhuis te Escharen, alwaar ik den burgemeester en den anderen Wethouder vond. - Ik besprak met hen in de eerste plaats de klacht der inwoners van Mill (Kuid Carolina) omtrent de waterloosing van de Dellen. De burgemeester hield met klem van redenen staande, dat het onmogelijk was, om het water van „de Dellen“ door de Langenboom te laten loopen; het water van Kuid Carolina kon daar wel ontvangen worden, maar dat van „de Dellen“ hoorde daar niet thuis, en zou daar veel overlast veroorzaken. Met geringe kosten zou echter eene waterloosing van „de Dellen“ kunnen gemaakt worden naar de waterleiding, op de grens van Heeland en Escharen; daar waren nl. twee waterleidingen naast elkaar, door een dijk gescheiden; de waterleiding op het gebied van Escharen kon gemakkelijk het water van „de Dellen“ ontvangen; de burgemeester zeide daartoe c.g. zijne medewerking toe. -

Verder hoorde ik eendeloze klachten over het Waterschap van de Raam; de gemeente gaat procederen om geen polderlasten te betalen. - Ik raadde dat af, en berispten ten sterkste gemeenschappelijk overles aan; daarmede kwam men onbeindig veel verder, dan door vele kosten aan een proces te spendeeren, en veel haat, twist en tweedracht te zaaien. - Het scheen mij toe, dat het Dagelijksch Bestuur wel naar mijne woorden wilde luisteren. - De groote oppositie tegen de Raam wordt te Escharen gevoerd door den gemeentesecretaris Jacobs; deze man schijnt daar alvermogen. Ik sprak hem slechts even; hij was wel op het gemeentehuis, maar hij was

was

Escharen.

was ziek, zoodat Klaspers zelfs geen behoorlijk onderzoek naar den toestand van de gemeente-administratie kon instellen, doordat het voor den dag halen der stukken den secretaris te zeer vermoede.

De pastoor te Escharen ^{van Kloop, alhoewel van Dierschal} is daar eerst sinds drie jaar; hij beweerde omtrent het Raamwaterschap niet op de hoogte te zijn; desniettegenstaande sprak hij er een half uur over, en deed zich als een kusaadaardig opposant kennen. - Ik verrees, dat, tengevolge van den invloed van den pastoor, de oppositie tegen het waterschap te Escharen nog zal toenemen. -

Te Grande nam ik de uitmonding van de Raam in de Abbas in oogenschouw; de gemeente-Quart moet de uitwateringsfluis onderhouden. -

Star, de "Langeboom" onder deze gemeente is een kerk, der der Dominicanen. -

De gemeente-secretaris was tijdens mijn bezoek aan Escharen ziek; diertengevolge was het onderzoek der gemeente-administratie zeer moeilijk. - De witte vakken in de registers van den burgerlijken stand waren niet aangestreept; geen alfabetische klapper op de bevolkingsregisters, geen register van geresigden.

Als B. en W. de kas van den ontvanger opnemen, sluiten zij het kasboek niet af; het vergunningsrecht was veel te laat betaald; door 2 kroeghouders eerst op 29 albei; de rechten wegens verrichtingen door den ambte naar van den burgerlijken stand werden niet op kwart, staalstaten verantwoord.

Den 29 April 1902 kwam ik weer in de gemeente. Ik reed van Cuyk over Beers en Gasfel naar Escharen, ten later langzamerhand de waelfd, den weg terug naar Cuyk.

Secretaris Jacobs is overleden; voor twee dagen is jeist zijn opvolger benoemd, een zoon van den wellevende Peeters, een jongen, die het klein seminarie heeft afgeloopen, maar geen "voetsje" van wat een secretaris moet weten inkennen; de secretaris van Gronne, Bodin Staf, moet hem onderwijzen. Bedientie verleend aan Pastoor van Kloop; den vraag, of ik

Escharen.

hem wilde steunen, om de gemeente opzand te doen zijn voor een door hem opgerichtte onderlinge brandverzekering te Escharen. Hij had juist die vereniging voor onderlinge brandverzekering opgericht, maar miste vooralmog kapitaal, om uit te betalen, wanneer er brand kwam. - Ik zeide hem, dat hij maar niet bij de gemeente moest aankloppen; dat ik althans hem niet wilde steunen; daar was opening of gelegenheid om zich te verzekeren, bij allerlei maatschappijen en nu vooral bij den Gaerenland.

Daarna verscheen het waarnemend hoofd der school, de Meester Franssen, iemand, die 14 jr frater was geweest, en nu uit de orde ontslagen was. Hij was sinds breken los van zijn orde, en sinds 14 dagen in functie als waarnemend hoofd. Hij hoopde zeer op een benaming als opvoerschoolhoofd; dan kon hij met zijn moeder (thans te 's Masch) samen gaan wonen. -

Escharen heeft twee scholen, een, de hoofdschool, met 32 kinderen, in het dorp; en een, met 49 kinderen, allen uit de gemeente, te Kloophal. - Eene zusterschool is er niet.

De inwoners van Escharen zijn weinig vermoegend; slechts de namen van 5 huizen hantelen voor andere de aanslagen voor de vermoegensbelasting. -

De broodstelling is er ingevoerd om de ambfave concurren, die van balkeus met spiege tegen te gaan; deze balkeus lieten brood, verre boven de waarde, te Escharen slijten; door de broodstelling is daaraan een einde gemaakt. -

Den 17 Maart 1905 kwam ik weer in de gemeente. Ik reed er van uit Cuyk heen, bezocht denzelfden laag Gasfel en Gronne, en ging toen per rijtuig naar Cuyk terug.

Op mijnne aandrif verscheen niemand dan Franssen, hoofd der school te Kloophal. - Hij staat daar alleen voor 86 kinderen, het gemeentebestuur trachtte te verzoeken de onderwijzers vacature aan te vullen. Franssen heeft zijn moeder nog bij zich. Voort nadat hij uit de orde der Tithuwsche fraters is gereden was, is hij ghuurd; dat moest wel, omdat er iemand moest zijn om zijn leuivrouden te doen; hij heeft geen kinderen.

Escharen.

De gemeente ontvanger hinderers heeft zich juist van kantge, maakt, en is voor twee dagen beproeven. Tot nu Verdijft mij mede deelde, dat secretaris Peeters zijne zaken goed in orde had, vond ik daarin aanleiding, B. en W. aan te raden, Peeters tot ontvanger te benoemen. Het het tractement van den ontvanger mede zou lijdan een redelijk bestaan hebben.

Alle gronden rondom Escharen staan op het oogenblik meer onder water. Men is er nu voor (althans B. en W.) om het verbeteringsplan van den oprichter haren uit te voeren. Deswege werd in 1902 een vergadering gehouden op het raadhuus te Mill. Cuspen, secretaris van Mill, Hooversden van den Kraampolder, had een redevering op gemacht van de kosten:

Escharen, met 1900 fl. f., voor 10 %	
Gasfel, .. 690	7
Beers 590	7
Slaps 1480	11
Beuzen 2880	10
Waarby 2700	10
Zeeland 3130	15
Mill 4000	18
Wraave 170	6
Oploo 2880	5
	<u>99 %</u>

Taan er nog 1% te kort kwam, nam Escharen dat, ^{nu} voor zijne rekening. Aldus het verhaal van den burgemeester van Escharen.

De leden van den gemeenteraad worden goed over de gemeente verdeeld: drie wonen in de kern, een op de heide Peet; een te Zandvoort; een op de Ball (op de grans van Velp); en een aan de hangge Boorn.

Het kroondomein (vrouwambt Wyneggen) heeft vijf grote boerderijen in Escharen; ze liggen aan elkaar, en heeten Zandvoort & ~~boerderijen~~ ^{getuurd door} het raadslid Claas, en ~~andere~~; Kloofhal (2 boerderijen) schraapsdijk, en heet alle pachters zijn Katholiek.

Van B. en W. ernstig in overweging gegeven om een gedeeltelijken staat aan te leggen omkultuur, exploitatie, en van inder afzonderlijk perceel.

Escharen.

Geincende heeft een zoogenaamd ziekenhuis: een heer derij werd voor geringen prijs verhuurd, onder voorwaarde, dat het der twee hinderers niet gebruikt; in dit haren waarden daer de eentje vele zieken door dien huurder verpleegd worden! ^{In 1913 is deze omroepelijke regeling opgeluven.} Een regeling ontbrent uit nood geslacht wel bestaat niet.

Te Kloofhal wordt aan drie kinderen herhalingsonderwijs gegeven; te Escharen voldeden zich geene leerlingen aan.

Het parochiaal ambestuur heeft veel fondsen, maar men merkt daarvan niet veel; het algemeen ambestuur heeft f 500 intomen, en kan zich daarmee wij veel bedienen.

De Yereiten uit Velp hadden in Escharen een boerderij, Kustendaal; het huis werd afgebroken en in de plaats daarvan werd een groot huis gebouwd. Een pr. malen in de week gaan de studenten uit Velp naar Kustendaal; daar loopen ze in de boschen en weiden, spelen biljard, of vermaken zich op andere wijze. Een pr. breedens metten hare met mondbehaften opaan dan van uit Velp mede. — S. Wonds wordt het huis weer gesloten (het blijft dan ledig staan) en keeren de studenten naar Velp terug.

Den 6 April 1909 kwam ik weer in Escharen; ik reed er van af het station Kavenstein heen; bezocht daaraan Gasfel en Beers en nam te Slaps den trein Bontel. Bosch.

Voor mijne audientie had zich alleen pastoor van Kloof aangemeld. Ditmaal zat ik aenzamen met hem te praten; hij begreep me, en erkende dat ook, dat de kinderen in den Bosch niets anders hoogen dan het welzijn van de betrekken streek, en dat zij zich daarvoor veel zorg en moeite getroastten.

Er moet weer een nieuwe school met onderwijzers woning gebouwd worden; thans de Kloof hal; de school daar is te klein. Vermoedelijk wordt die school verplaatst naar hangge Boorn. Dat komt het best uit met de hinderers, die naar de kerke maaken, en thans veel tijd verliezen met heen en weer loopen. Men ziet zeer tegen de kosten af. Ik heb den secretaris later binnenkonden en heb hem gezegd, hoe hij een request van de Kloofge Hegeering moest bijkruipen tot verlening van een buitenjervoch vijftien subsidie in den schooldomein.

Escharen.

Fransen, vroeger feater, daarna schoolhoofd te Hoog Kloot, pleegde onzedelijke handelingen met de kinderen; zocht daarvoor een maan in vourarchest te 's Bosch, en werd toen van rechtsvervolging ontslagen omdat men hem ontbreken. Maar achille; hij nam toen ontslag als hoofd der school.

Er is nog geen staak ontrent de exploitatie der gemeentelijke bezittingen; de secretaris beloofde mij er direct een te zullen aarleggen.

Keldwachter, gepensionneerd brigadier der marine, wil 's Zondags aflezen; hij zal mij dat schriftelijk vragen.

De Jesuiten in opzigt met help komen twee keer in de week een heel dag naar Rustendal; zij zijn dan uitgeleden vrolijk en hebben een plezier als zes.

Het B. en W. ben ik de nieuw gebouwde school in de kom gezien; een uitstekende school, die er zeer goed uit ziet. Daarna de nieuwe — nog niet betrekken — woning van het hoofd der school; zeer netjes, en goed afgevoerd. Jammer, dat de tuin niet wat groter is. Een groot bezwaar acht ik de bereijning van de brandspuit, in een labaliteit, tegen de woning van het schoolhoofd aangebouwd; die spuit moet door den tuin, alvorens op den openbaren weg te komen; dat kan een bron worden van veel ongemakken.

Geneesheerlijke armen verzorging is thans opgebragen aan Dr. Canters uit Grave, den opvolger van Dr. Zilliers.

In 1900 een typhusgeval; de lijder was te rijk om naar de gemeentelijke inrichting te worden overgebracht; gemeente liet hem twee liefdeszusters uit Predakonink; deze verzorgden den zieke te zijnen huize.

De Kraam wordt in 1909 in orde gebracht; zal 16.000 kosten, waarin provincie 50% en ~~gemeente~~ ^{rijik} 25% betaalt; men betreurt het thans, dat de zuinigheid de wijsheid bedroeg, en doet men het kleine verbeteringsplan zal uitvoeren; het afvoeren, waarbij de Kraam tussen twee hoogste dammen werd gelegd, zou f 2000 meer gekost hebben; doch zou men bij was op de Maas langer hebben kunnen borgen, en bij val op die rivier veel eerder water op de Maas hebben kunnen knijpt raken.

Escharen.

Den 11 April 1913 bezocht ik Linder, Gashek en Escharen. De jonge burgemeester maakte mij een goeden indruk; hij schijnt goed ver weg te kunnen met zijne werkhoudens. Op den duur was ik, dat hij veel moeite zal krijgen met zijn pastoor; daar is nu sinds een half jaar geplaatst de heer de Groot, de lastige pastoor uit Doornik. Naar ik van van Klövell bevroeg, waren er reeds vele tekenen, die er op wezen, dat hij moeilijkheden krijgen zal.

Er wordt nog al getrouwd; dien ten gevolge wordt er ook nog al gebouwd; de bouwverordening wordt goed gehandhaafd.

Bij raadsverkiezingen is er nog al eens stemming; van Klövell werd bij candidaatstelling gekozen; raadsleden waren goed over de heele gemeente verspreid.

Gemeente moet nog al kosten maken; eerst school en schoolhuis te Escharen; toen school en schoolhuis te Lage Beel. Ik nam B. en W. in mijn auto, en ging met hen school en schoolhuis van de Lage Beel kijken. Hoofd der school is Vupperveld; hij maakt een bijzonder goeden indruk. Hij heeft de landbouwakte en beweegt zich veel in de richting van grondverbetering; hij had er veel plezier in, mij zijn proefveld met prachtige voge te toonen; zitskei, land behandeld met kunstwerk, zag er veel beter uit, dan roggje, die er vlak ^{stond op gebied, dat} reeds 6 jaren in cultuur was, en veel stalmeest kreeg.

Wat het raadhuis ik pas in orde gebracht; nieuwe kap, en van binnen wat verbouwd; van Klövell had er veel plezier in, mij alles te wijzen.

Men doet veel aan grond ontginning, verpachten op lang, een termijn enz. Voor staats bezittingen valt men blij. Daar niet veel; jammer genoeg, omdat gemeente zullen mooie uitgestrekte terreinen bezit.

Er wordt veel werk gemaakt van de waterleidingen; dat is ook wel noodig, omdat de Beldeem het water leert, en men daarvoor licht overlast van water heeft, de Kraam wordt ruidelend onderhouden.

Men heeft veel met van het Graue Kruis te Grave; de meeste ingezetenen zijn daar lid van; gemeente steunt het Graue Kruis jaerlijks met f 10.!

Escharen.

Voor herhalings onderwijs is nog al veel liefhebberij. Landbouw onderwijs wordt trouw gegeven; zowat een grote algemeene cursus, als een speciale cursus voor bemesting, paard, den kennis enz.

Armaade wordt er niet gelezen; alleen een weduwe wordt op het oogenblik bedoeld.

Van wagenendienst Cuyk - Lyrae v.v. heeft men niets; de wagen dienst loopt niet door de kam.

In een kleine coöperatieve roomboterfabriek (handkracht) wordt de melk van 100 koeien verwerkt. —

Den 9^{den} Augustus 1918 bezocht ik per auto van uit Lyrae de gemeenten Lyrae en Escharen.

Den goeden indruk, dien ik bij gelegenheid van mijn bezoek in 1913 van burgemeester van Blövell kreeg, werd ten volle bevestigd. Hij boonde zich goed op de hoogte van de verschillende zaken welke ik ter sprake bracht; blijkbaar geeft hij zich veel moeite. Vooral op het gebied van gemeentelijke bergingen geeft gewoont hij zich op zijn eigen terrein; in het najaar van 1917 plantte hij 240.000 dennenplantjes; in het voorjaar 1918 meer 240.000; bovendien 2.000 Canada's. Langs de weg plantte hij Amerikaanse eiken, beuken en iepen; de weg van Escharen naar Lyrae werd met Amerikaanse eiken bezet.

Hij heeft echter veel last van straatschenderij, jengens uit Lyrae, die de heesters los trekken of afbreken. Niet tegenstaand een hooge premie werd uitgelooft, mocht het nog niet gelukken, een van die straatschenders te snappen.

Het register van de ontginningen met de daarbij behoorende kaart is bepaald keurig in orde.

Voor het staatsboschbeheer voelt de burgemeester niet veel; hij behoudt liever zijne vrijheid van handelen.

At dat ontginnen kost keuzengeld. Terwijl er vroeger geen hoofdzakelijke omslag was, wordt thans een omslag geheven van 4 1/4%; de 500 opcenten van het personeel werden echter afgeschaft. — Geen wonder, dat er in den Raad dikwijls oppositie gevaard wordt tegen al dat p o t e n en planten.

Escharen heeft een aanzienlijk bezit van braekgronden;

Escharen.

aanvankelijk is v. Blövell ook begonnen met die gronden te ontginnen en exploiteren. Hoevel het resultaat bereidigend was, doet hij dat thans niet meer; hij verhuurt die braekgronden thans voor 25 jaren; dan worden ze door de huurders gecheerd en ontgonnen.

Directeur van het levensmiddelenbedrijf is de secretaris; deze ontvangt daarvoor f 600; de zaak marcheert goed.

De Naam doet nog veel kwaad; van af het Kasteel Jongelaer worden de Naam, de Ottersgraaf en de Wiestopraaf door de Naam Commissie onderhouden; de Naam tot aan Lyrae. —

In hare laatste vergadering besloot de Naam Commissie om in het vervolg de Koudde Beek en de Blooye Naam ook te schoeven. Door de vele ontginningen is de Naam niet in staat al het afvloeiende water te verketten, en worden vele goede gronden geïnundeerd. Men sprak van de oprichting van een stoomgemaal te Lyrae. — Nog liever zou men zien, dat het kanaal ontwerp Lyrae - Osf het stand kwam; dan kon de Naam daarin afvloeien.

De invloed, die van het landbouw onderwijs van Kuyper veld, hoofd der school te Lange Beek, uitgaat, is groot.

De coöperatieve handkracht boterfabriek te Escharen is opgevoerd; de melk wordt thans naar de coöperatieve slaansmelkfabriek te Gassel.

Voor de aansluiting van Escharen aan zijn lokaal spoorwegnet vraagt Voorhoeven f 50.000. Hoevel men het bedrag exorbitant hoog vindt zal men het toch beschikbaar stellen, indien voor geen minder bedrag een lokaal spoorweg te krijgen zou zijn.

Den 3 Juni 1922 bezocht ik van uit Cuyk de gemeenten Escharen en Gassel.

De woningnood is hier niet groot; geen vereeniging tot bevordering van de volkshuisvesting. Vijf woningen werden gebouwd met Rijkspremie.

Bij de laatste Raadverkiezing kwamen er vier nieuwe Raadsleden. Welhouder Bardael woont in Escharen; de andere welhouder met de vijf andere Raadsleden wonen ^{over} de Naam (Lange Beek, Lange

Escharen.

boom. Die menschen hebben meer relatie met Mill dan met Escharen; gaan in Mill inde winkels enz. Desniet tegenstaande zijn ze in den Raad heel geschikt. Burgemeester v. Hovell is in de Lage Beel een even bemind als in Escharen. Burtijshappen zijn er in de gemeente helemaal niet.

Gemeente heeft hoog belasting; 8%. — Op den duns moet dat meer beter worden. Voor de ontginningen gaat men met 150 fl. A. naar Staatsbosbeheer; de 50 fl. A. boschbeheer wil men ook aan het Staatsbosbeheer ter verpleging overdragen. — Zoo wil de burgemeester het in de dardst. Raadvergadering voorstellen. —

In de natte jaren heeft men schade van het Beelwater. Men hooph. dat daarin verbetering zal komen als de stuw in de laas bij Grave klaar zal zijn. Men hooph. dat daarachter de waterstand in de laas zal verlagen, en men het Beelwater doen via de Raam en de Horschche graaf te Grave in de laas zal kunnen lozen.

In het veldkamp te Hden kocht men een goede brandspuit; verder heeft men nog een pr oude kleine spuiten.

Veel liefhebberij voor burgerwacht en vrijwillige landstorm; goede schutbaan op de grens van Kiek.

Mitdering lager onderwijf met 1920 zal gemeente zoo goed als niets kosten; de zaak blijft zooals ze was.

Schoolhoofd Kuppeneld te Lange Boom gaf een tweejarige landbouwcursus; bij het einde namen kregen van de 30 leerlingen slechts twee het verlangde diploma. Landbouwleeraar Lips lette vooral op de praktische bekwaamheid; zijn opvolger, de heer Delchers, vraagt in de eerste plaats naar de theorie; al die formules had Kuppeneld niet aan zijne leerlingen geleerd.

Escharen.